

Temat: Oblicza świata, czyli czy Polska jest bogatym krajem

Przedmiot:

wiedza o społeczeństwie

Poziom:

gimnazjum

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego:

Treści nauczania — wymagania szczegółowe:

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 1) porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;

Cele zajęć:

Uczeń powinien:

- charakteryzować wybrane wskaźniki sytuacji ekonomicznej, społecznej i politycznej państw świata,
- wskazywać rejony, w których znajdują się najzamożniejsze i najuboższe państwa,
- wskazywać miejsce Polski wśród innych państwa świata pod względem sytuacji ekonomicznej, społecznej i politycznej,
- wskazywać zależność pomiędzy polityką władz, a sytuacją ekonomiczną i społeczną państw.

Metody i techniki:

- analiza przypadku
- dyskusja
- praca w grupach

Czas:

1 godzina lekcyjna

Wykaz materiałów pomocniczych:

- materiał pomocniczy nr 1 — Państwa świata pod względem bezpieczeństwa (pokoju)
- materiał pomocniczy nr 2 — Państwa świata pod względem warunków prowadzenia działalności gospodarczej
- materiał pomocniczy nr 3 — Państwa świata pod względem rozwoju społecznego
- materiał pomocniczy nr 4 — Państwa świata pod względem PKB
- materiał pomocniczy nr 5 — Państwa świata pod względem PKB na mieszkańca
- materiał pomocniczy nr 6 — Tabela — Państwa świata w różnych rankingach
- materiał pomocniczy nr 7 — Tabela — Przyczyny i przejawy sytuacji państw
- mapa świata

Wykaz przydatnych stron internetowych:

The Central Intelligence Agency: <https://www.cia.gov>

Freedom House: <http://www.freedomhouse.org/>

Vision of Humanity : <http://www.visionofhumanity.org>

The Doing Business: <http://www.doingbusiness.org>

Human Development: <http://hdr.undp.org>

Opis realizacji zajęć:

1. Na początku lekcji zapytaj uczniów:

- Czy, waszym zdaniem, Polska jest bogatym krajem?
- Dlaczego tak uważacie?

Wyjaśnij, że jednym ze wskaźników informujących o sile ekonomicznej państwa jest tzw. wskaźnik Produktu Krajowego Brutto (w trakcie zajęć uczniowie poznają go bliżej). Według wartości PKB Bank Światowy tworzy ranking ponad 180 państw świata. Na szczycie rankingu są państwa o największej wartości PKB, a na końcu te, których PKB jest najniższy. Wskaźnik PKB jest czasem używany do oszacowania zamożności krajów (w dużym uproszczeniu). Wówczas ranking PKB interpretuje się, jako ranking państw świata uporządkowanych pod względem zamożności. Zapytaj uczniów:

- Które miejsce, ich zdaniem, w takim rankingu zajmuje Polska?

Wyjaśnij, że odpowiedź na to pytanie poznają w trakcie zajęć.

2. Następnie utwórz w klasie 5 zespołów. Powiedz, że każdy zespół otrzyma materiał zawierający opis rankingu państw świata, sporządzonego zgodnie z pewnymi kryteriami. Zadaniem każdego zespołu będzie zapoznanie się z odpowiednim materiałem pomocniczym (od nr 1 do nr 5) oraz wyjaśnienie:

- Według jakich kryteriów został sporządzony dany ranking?
- Jakie państwa znajdują się na jego szczycie? W jakich regionach świata się znajdują?
- Jakie państwa znajdują się na ostatnich miejscach? W jakich regionach świata się znajdują?
- Które miejsce zajmuje Polska?

Pytania zapisz na tablicy. Rozdaj zespołom materiały pomocnicze i poleć rozpoczęcie pracy. Na tablicy narysuj tabelę, zamieszczoną w materiale pomocniczym nr 6. Na ścianie zawieś mapę świata. Każdy zespół dysponuje karteczkami w jednym kolorze. W trakcie pracy nad przygotowaniem odpowiedzi na pytania uczniowie na ściennej mapie świata zaznaczają kolorowymi samoprzylepnymi karteczkami położenie państw wskazanych w rankingach. Ostatnim

etapem pracy zespołu jest zapisanie w tabeli na tablicy przygotowanych odpowiedzi. Gdy zespół zakończy pracę, wówczas jego przedstawiciele uzupełniają odpowiednie miejsca w tabeli.

3. Poleć, aby przedstawiciele zespołów wyjaśnili, jakie czynniki były wzięte pod uwagę przy sporządzaniu analizowanych przez nich rankingów. Następnie poproś, aby uczniowie przyjrzeni się zaznaczonym na mapie państwom oraz zapisom w tabeli. Zapytaj:
 - Jakie dostrzegają prawidłowości, związane z miejscami, które zajmują poszczególne państwa w różnych rankingach?
 - W jakich regionach globu te państwa się znajdują?
 - Co ich zaskakuje?
 - Czego się spodziewali?

Porozmawiaj z uczniami na temat ich uwag. Zwróć uwagę, że na mapie widoczny jest podział świata na zamożną globalną Północ i ubogie Południe.

4. W ostatniej części zajęć wyjaśnij, że czynniki uwzględnione do sporządzenia rankingów można podzielić na dwie kategorie. Niektóre z nich są efektem pewnych procesów gospodarczych i społecznych. Inne czynniki są przyczynami sytuacji gospodarczej i/ lub społecznej państw. I tak łatwość otwierania firmy w danym kraju przyczynia się do jego zamożności, zaś wartość PKB na mieszkańca jest oznaką tej zamożności. Na tablicy narysuj tabelę (wzór znajduje się w materiale pomocniczym nr 7). Poleć uczniom, aby przyporządkowali odpowiednim kolumnom czynniki wykorzystane do sporządzenia rankingów. Przedyskutuj z uczniami ich propozycje. Zwróć uwagę, że o rozwoju państwa w istotnym stopniu decydują działania jego władz, od których zależy tworzenie korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.
5. Pracą domową dla chętnych uczniów może być napisanie apelu do władz najuboższych państw. Uczniowie przedstawiają swoje pomysły zmian w prawie, które przyczynią się do przyspieszenia rozwoju tych państw. W pracach uczniowie powinni wykorzystać informacje i przemyślenia z lekcji, a także dodatkowe informacje znalezione w Internecie, zwłaszcza dane z raportu Doing Business.

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

Państwa świata pod względem bezpieczeństwa

Instytut na rzecz Gospodarki i Pokoju (The Institute for Economics and Peace — IEP) powstał w celu prowadzenia badań na temat powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami, pokojem i rozwojem gospodarczym. Od czterech lat publikuje corocznie raport na temat Globalnego Pokoju (Global Peace Index). Indeks jest konstruowany poprzez zestawienie 24 wskaźników, opisujących sytuację wewnętrzną i zewnętrzną państw. Te wskaźniki to m.in.: liczba konfliktów (wewnętrznych i zewnętrznych), liczba ofiar konfliktów, poziom wydatków zbrojeniowych, liczba żołnierzy i policjantów na 100 tysięcy mieszkańców, przestrzeganie praw człowieka, poziom przestępczości. Polska w tym indeksie zajmuje 29 miejsce (na 149 państw). Najbezpieczniej jest w Nowej Zelandii, Islandii, Japonii, Austrii, Norwegii, Irlandii, Luksemburgu, Danii, Finlandii i Szwecji. Pokój jest najbardziej zagrożony (a czasem nie ma go wcale) w Kongo, Czadzie, Gruzji, Rosji, Izraelu, Pakistanie, Sudanie, Somalii i Iraku.

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 2

Państwa świata pod względem warunków prowadzenia działalności gospodarczej

Bank Światowy przygotowuje corocznie raporty o warunkach prowadzenia działalności gospodarczej w 183 krajach. Raport Doing Business 2010 sporządzono uwzględniając takie zagadnienia, jak łatwość otwierania firmy (ile dni trwa taka procedura, ile kosztuje, jak wiele spraw trzeba załatwić, aby firmę otworzyć), łatwość otrzymania kredytu, zasady zatrudniania i zwalniania pracowników, system podatkowy (jak jest skomplikowany, jak wysokie płaci się podatki). Wśród państw, które stworzyły najdogodniejsze warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, znalazły się Singapur, Nowa Zelandia, Hong Kong, USA, Wielka Brytania, Dania i Irlandia. Polska znalazła się na 72. miejscu — za Czarnogórą i przed Turcją. Wśród państw europejskich większe trudności w prowa-

dzeniu firmy występują tylko w Czechach, na Ukrainie, w Grecji, we Włoszech, Mołdawii i Rosji. Najgorsze warunki dla przedsiębiorców są w państwach afrykańskich. Trzy ostatnie miejsca zajmują: Republika Środkowoafrykańska, Republika Kongo i Gwinea Bissau.

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 3

Państwa świata pod względem rozwoju społecznego

W ramach Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) przygotowywany jest raport na temat sytuacji na świecie, zawierający dane o HDI (Human Development Index — HDI). HDI uwzględnia trzy czynniki: wartość PKB na mieszkańca, przeciętną spodziewaną długość życia oraz ogólny wskaźnik, uwzględniający procent osób umiejących czytać i pisać i przeciętny czas uczęszczania do szkoły. W rankingu z 2009 r. pierwsze 10 państw to: Norwegia, Australia, Islandia, Kanada, Irlandia, Holandia, Szwecja. Polska jest na 41. miejscu (40. miejsce zajmuje Estonia, 42. miejsce — Słowacja). Ostatnie miejsca zajmują państwa afrykańskie [Czad (175.), Kongo (176.), Burkina Faso (177.), Sierra Leone (180.), Niger (182.)]. Afganistan zajmuje miejsce 181.

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 4

Państwa świata pod względem zamożności

Produkt Krajowy Brutto (PKB) jest miarą wartości wszystkich finalnych dóbr i usług wytworzonych w ciągu roku w kraju. PKB oblicza się poprzez zsumowanie m.in. wydatków gospodarstw domowych, wydatków przedsiębiorstw na inwestycje. Zgodnie z danymi Banku Światowego największy PKB na świecie w 2009 r. osiągnęły USA. Kolejne miejsca zajęły: Japonia (2.), Chiny (3.), Niemcy (4.), Francja (5.), Wielka Brytania (6.), Włochy (7.), Brazylia (8.). Polska zajmuje 20. miejsce na 185 państw uwzględnionych w rankingu.

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 5

Państwa świata pod względem PKB na mieszkańca

Produkt Krajowy Brutto (PKB) jest miarą wartości wszystkich finalnych dóbr i usług wytworzonych w ciągu roku w kraju. PKB oblicza się poprzez zsumowanie m.in. wydatków gospodarstw domowych, wydatków przedsiębiorstw. Aby można było porównywać gospodarki państw o różnej liczbie ludności, wprowadzono pojęcie PKB na jednego mieszkańca, obliczane poprzez podzielenie wartości PKB przez liczbę mieszkańców kraju. W tym rankingu zgodnie z danymi Banku Światowego w 2009 roku najwyższe miejsca zajmują: 1. Luksemburg, 2. Norwegia, 3. Dania, 4. Irlandia, 5. Holandia 6. USA, 14. Niemcy. Polska zajmuje 39. miejsce. Ostatnie państwa to państwa afrykańskie: Kongo, Malawi, Sierra Leone, Niger, Liberia, Somalia, Nepal, Burundi, Mozambik.

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 6

Państwa świata w różnych rankingach

Uzupełnij tabelę.

	Wskaźnik Globalnego Pokoju (GPI)	Warunki prowadzenia działalności gospodarczej (Doing Business)	Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI)	Produkt Krajowy Brutto	Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca
Czynniki, które wzięto pod uwagę tworząc ranking					
5 państw zajmujących najwyższe miejsca w rankingu i region, w którym się znajdują					
5 państw zajmujących najniższe miejsca i region, w którym się znajdują					
Miejsce Polski					

Źródło: opracowanie własne.

Material pomocniczy nr 7

Tabela „Przyczyny i przejawy sytuacji państw”

W odpowiednie kolumny wstaw użyte do tworzenia rankingów przyczyny oraz konsekwencje sytuacji gospodarczej i społecznej państw.

Przyczyny	Konsekwencje
Łatwość otwierania własnej firmy	Wielkość PKB

Źródło: opracowanie własne.